

Rapport fra flyvende attaché mission til Kinshasa

Indrejseforhold og forhold for den politiske opposition m.m. i Kinshasa

19. – 22. august 2001

Udlændingestyrelsen

Indholdsfortegnelse

BAGGRUND FOR MISSIONEN OG KOMMISSORIUM.....	3
INDLEDNING.....	4
1. INDREJSEFORHOLD FOR AFVISTE ASYLANSØGERE.....	5
2. FORHOLD FOR DEN POLITISKE OPPOSITION, PRESSE OG MENNESKERET- TIGHEDSORGANISATIONER.....	11
3. FORHOLD FOR DE SÅKALDTE ”RWANDESERE”.....	15
KONSULTEREDE PERSONER, MYNDIGHEDER OG ORGANISATIONER.....	16
ANVENDTE FORKORTELSER.....	17

Baggrund for missionen og kommissorium

Den 12. juni 2001 udsatte Flygtningenævnet behandlingen af et antal asylsager vedrørende congolesiske statsborgere med henblik på indhentelse af supplerende oplysninger om indrejseforholdene i Kinshasa. Konkret ønskede Flygtningenævnet oplysninger om risikoen for, at afviste asylansøgere fra Den Demokratiske Republik Congo (DRC), der ledsages af udenlandske myndigheder til Ndjili-lufthavnen i Kinshasa, fængsles ved ankomsten. Udlændingestyrelsen tilkendegav den 18. juni 2001, at man i fortsættelse af en fact-finding mission til Cairo i Ægypten, Khartoum i Sudan og Nairobi i Kenya ville rejse til Kinshasa i DRC og undersøge ovennævnte spørgsmål. Missionen til Kinshasa blev gennemført i perioden fra den 19. til den 22. august 2001.

Udlændingestyrelsen gennemførte i september 1999 en flyvende attaché mission til Kinshasa og resultatet af denne mission findes offentliggjort i *Rapport fra flyvende attaché mission til Bujumbura, Burundi og Kinshasa, Den Demokratiske Republik Congo, 8. – 18. september 1999*, København oktober 1999. Denne rapport indeholder en række oplysninger om indrejseforholdene i DRC (s. 30-32) og det er på baggrund af disse oplysninger, at Flygtningenævnet har anmodet om en opdatering af rapporten.

I forbindelse med missionen til DRC i 1999 fik Udlændingestyrelsen assistance af Sveriges Ambassade i Kinshasa, der arrangerede delegationens møder og hjalp med en række praktiske spørgsmål. På denne baggrund og idet Danmark ikke har en fast repræsentation i Kinshasa blev Sveriges ambassade på ny kontaktet forud for missionen i august 2001. Ambassaden tilbød atter sin assistance og arrangerede delegationens møder m.m. i Kinshasa.

I Kinshasa blev der afholdt møder med en række vestlige ambassader og lokale menneskerettighedsorganisationer. De konsulterede ambassader repræsenterer lande der alle har erfaringer med udsendelser af afviste asylansøgere til Ndjili-lufthavnen i Kinshasa. De konsulterede menneskerettighedsorganisationer har samarbejdet med vestlige ambassader i Kinshasa og en del af dem har været involveret i overvågning af udsendelser til Ndjili-lufthavnen i Kinshasa.

Rapportens oplysninger om indrejseforhold og menneskerettighedsforhold omfatter alene forhold i Kinshasa.

Indledning

Den politiske situation i DRC er til en vis grad en forandret i forhold til september 1999, hvor Udlændingestyrelsen som nævnt sidst besøgte Kinshasa. DRC's præsident Laurent-Désiré Kabila blev den 16. januar 2001 dræbt under et militærkup. Kabilas søn Joseph Kabila blev kort efter drabet på sin fader indsat som ny præsident. Flere kilder betegnede denne som mere opsat end sin fader på at opnå en fredsaftale med oprørerne i det østlige DRC og disses udenlandske allierede.

Lusaka-aftalen fra 1999 holdes således i live og den såkaldte inter-congolesiske dialog, dvs. en national dialog mellem regering, opposition og oprørsstyrkerne giver nu håb om en fredelig løsning på de politiske og væbnede konflikter i DRC. Flere kilder fremhævede, at disse forhold har bidraget til en vis åbning i forholdet mellem opposition og regering, hvilket igen har betydet en forbedring af menneskerettighedssituationen i Kinshasa, herunder også for oppositionen. Enkelte kilder delte dog ikke denne opfattelse, idet de fandt situationen uændret.

1. Indrejseforhold for afviste asylansøgere

Kilde A (en repræsentant for en vestlig ambassade i Kinshasa) oplyste, at det er denne ambassades erfaring, at myndighederne i DRC helst ikke vil acceptere tvangsmæssig udsendelse af afviste asylansøgere. Myndighederne er stærkt imod at se congolesiske statsborgere blive eskorteret af udenlandsk politi tilbage til Kinshasa efter et udlandsophold. Herudover er myndighederne meget opmærksomme på, at en udsendt person medbringer alle sine ejendele fra udlandet og ikke tvinges til at efterlade disse i sit tidligere opholdsland. Repræsentanten oplyste videre, at myndighederne i DRC har truet med, at udenlandsk politi, der ledsager f.eks. en afvist asylansøger tilbage til DRC, vil blive anholdt ved ankomsten til DRC. Der er ingen problemer i forbindelse med frivillig hjemrejse, såfremt den indrejsende er i besiddelse af et normalt rejsedokument, dvs. et gyldigt nationalitetspas.

Repræsentanten forklarede videre, at dennes hjemlands myndigheder gennemførte udsendelser af afviste asylansøgere til DRC indtil 1997, men siden september 1997 har der ikke fundet udsendelser sted. Ifølge repræsentanten er situationen mellem repræsentantens myndigheder i hjemlandet og myndighederne i DRC, at der ikke kan finde tvangsmæssige udsendelser sted til DRC.

Myndighederne har forklaret denne holdning med, at det er et spørgsmål om værdighed for den person der udsendes. Repræsentanten foreslog som alternativ til en ensidig udsendelsesprocedure, at udenlandske myndigheder kunne forsøge, at indgå en tilbagesendelsesarrangement med de relevante myndigheder, dvs. Direction Général de Migration (DGM) i DRC. Repræsentanten vurderede, at dette måske er muligt, fordi regeringen er stærkt interesseret i at forbedre sit og landets omdømme i udlandet. Det blev dog gjort klart, at man må regne med en vis grad af vilkårlighed fra myndighedernes side, men repræsentanten vurderede, at en afvist asylansøger generelt set vil have en god chance for at kunne indrejse uden problemer, såfremt der er indgået et tilbagesendelsesarrangement med myndighederne

Ovennævnte kilde forklarede videre, at en congolesisk statsborger, der genindrejser efter et ophold i f.eks. Europa, ikke automatisk risikerer at blive frataget sine ejendele i lufthavnen. Der er dog eksempler på, at myndighedspersoner i lufthavnen har gjort noget sådant. Disse forhold er dog blevet forbedret, siden Joseph Kabila kom til magten i begyndelsen af 2001. Vedrørende risikoen for overgreb mod en person, der af politiske grunde evt. tilbageholdes ved indrejsen, oplyste kilden, at en sådan risiko findes, men som regel vil en tilbageholdt person blive løsladt efter en til to dage. Kilden afviste, at en sådan person vil risikere at blive udsat for alvorlige overgreb eller tortur under tilbageholdelsen.

Kilde B (to repræsentanter for en vestlig ambassade i Kinshasa) oplyste, at myndighederne i ambassadens hjemland stoppede for udsendelser af afviste congolesiske asylansøgere til DRC den 16. januar 2001, dvs. efter kuppet, hvor præsident Kabila blev dræbt. Ambassaden rapporterer regelmæssigt hjem om forholdene i DRC, og i begyndelsen af maj 2001 blev der givet grønt lys fra hjemlandet til en genoptagelse af udsendelserne, idet det atter blev vurderet som sikkert at gennemføre udsendelser til Kinshasa. Det blev understreget, at det udsendende lands myndigheder har et tilbagesendelsesarrangement med myndighederne i DRC, hvor det bl.a. er aftalt, at DGM på

forhånd får meddelelse om forestående udsendelser. Dette finder sted ca. 10 dage før en udsendelse gennemføres. Aftalen er ikke skriftlig, men blev betegnet som en "gensidig overenskomst". Repræsentanterne oplyste videre, at man ikke har nøjagtige tal på, hvor mange udsendelser, der har fundet sted, idet der er stor forskel på, hvor mange der står i udsendelsesposition og hvor mange der reelt udsendes. De oplyste dog, at der planlægges ca. 10 udsendelser om ugen, men det er langt fra alle, der gennemføres. En del udsendelser bliver aflyst, idet der opstår problemer i forbindelse med forberedelsen og gennemførelsen. Repræsentanterne forklarede, at det stort set er umuligt at udsende en person, der ikke vil samarbejde med den udsendende myndighed og ledsagerne under hjemtransporten.

Repræsentanterne for ambassaden oplyste, at tilbagetagelsesarrangementet mellem deres hjemlands myndigheder og DRC omfatter tvangsmæssig udsendelse af afviste asylansøgere. Det blev videre oplyst, at ambassadens repræsentanter ikke altid er til stede i Ndjili-lufthavnen, når der ankommer udsendte fra deres hjemland. Alle udsendelser er dog på forhånd aftalt med og arrangeret i et samarbejde mellem DGM og udsendelseslandet.

Det blev understreget af repræsentanterne, at det er en fordel, at den udsendende myndighed gør alt for at holde "lav profil" i forbindelse med ankomsten til Kinshasa. Ambassaden samarbejder med de lokale menneskerettighedsorganisationer Association Africaine de Défense des Droits de l'Homme (ASADHO), Ligue Nationale pour les Elections Libres et Transparentes (LINELIT) og La Voix Sans-Voix pour les Droits de l'Homme (VSV) for at overvåge de udsendtes modtagelse i Ndjili-lufthavnen. Eskorten til Kinshasa sker med meget erfarne politiofficerer, idet udsendelser kan være særdeles vanskelige. Repræsentanterne understregede, at det snarere er de ledsagende politifolk end den udsendte selv, der er i fare for overgreb ved ankomsten til Kinshasa. De ledsagende politifolk forlader således ikke flyet under opholdet i Kinshasa, idet de er i risiko for at blive tilbageholdt. Det blev tilføjet, at der er eksempler på, at andre landes ledsagende politifolk har haft alvorlige problemer med myndighederne i lufthavnen.

Trods disse forhold kunne de to repræsentanter for ambassaden oplyse, at det er muligt at samarbejde med DGM i Kinshasa, såfremt man er i stand til at etablere et godt forhold til denne myndighed. Det blev til en vis grad beklaget, at det har været nødvendigt at indgå en tilbagetagelsesarrangement med DGM, idet det til tider kan være arbejdskrævende at vedligeholde det gode forhold. Repræsentanterne advarede dog mod f.eks. at lade en officiel delegation fra DRC besøge udsendelseslandet med henblik på at konsolidere forholdet mellem de relevante myndigheder i begge lande. Egne erfaringer havde vist de to repræsentanter, at et sådant besøg faktisk kan ende med at give problemer for det fortsatte samarbejde.

Vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt der har været problemer for de udsendte ved ankomsten til Kinshasa, oplyste repræsentanterne, at de ikke kendte til, at der har været alvorligere problemer for de udsendte. Der er de sædvanlige problemer, hvilket vil sige, at DGM tager den udsendte til nærmere afhøring i en til to dage med henblik på nærmere identifikation, hvorefter vedkommende løslades og frit kan tage hjem. Som regel vil myndighederne meddele den udsendtes familie, at vedkommende nu er kommet til landet og kan afhentes i lufthavnen. Det blev bemærket, at en udsendt normalt være i besiddelse af et *laisser passer*-rejsedokument udstedt af den udsendende myndighed, hvilket kan gøre det vanskeligt for myndighederne umiddelbart at identificere en udsendt.

De to repræsentanter forklarede videre, at det er af stor betydning, at den udsendte er velklædt, velsoigneret og i øvrigt i god form ved ankomsten til Kinshasa. De udsendte får fra det pågældende land ikke mulighed for at tage alle deres ejendele med sig hjem til DRC, men opfordres i stedet til at sælge disse inden udsendelsen. Dette gælder de større ejendele, som i sagens natur ikke kan medbringes på et passagerfly. Indtil for et par år siden fik de udsendte dog mulighed for at medbringe visse ejendele, f.eks. en radio, men det viste sig, at sådanne ejendele næsten altid forsvandt under ankomsten og tumulten i Ndjili-lufthavnen. Det blev tilføjet, at dette i øvrigt kan ske for enhver, der indrejser i Ndjili-lufthavnen.

Endelig forklarede repræsentanterne for ambassaden, at de ikke foretager nogen efterfølgende overvågning af de udsendte efter indreisen i DRC. Dette blev forklaret med, at der ikke er alvorlige problemer i forbindelse med indreisen eller efter, samt at en overvågning ville blive særdeles ressourcekrævende. Repræsentanterne kendte ikke til, at der har været en eneste alvorlig problemsag i det seneste år. Det blev tilføjet, at den administrative domstol i ambassadens hjemland har gransket en række udsendelsessager vedrørende DRC nøje. Denne domstol har dog aldrig fundet en sag, hvor der har været alvorlige problemer.

Catherine Brosseron, Vice-Consul, Ambassade de France à Kinshasa oplyste, at hun ikke har oplysninger om, at udsendte congolesere fra Frankrig har haft problemer af menneskeretslig karakter i forbindelse med indreisen i Kinshasa. De congolesere, som er blevet udsendt fra Frankrig, er udelukkende personer, der har begået kriminelle handlinger i værtslandet. Der er ikke blevet gennemført udsendelser af afviste asylansøgere, idet disse alle er forsvundet, inden udsendelsen har kunnet finde sted. De udsendelser, der er blevet gennemført, har været af kriminelle, og de har næsten altid været problemfyldte. Dette gælder såvel under selve transporten, hvor der har været problemer i flyet, som under transitten i et tredjeland. Indtil for nylig fandt udsendelserne sted via Cameroun, men Cameroun vil ikke længere acceptere, at der finder transit af tvangsudsendte sted i landet. Ofte forsvandt de udsendte under transitten i Cameroun. Det er nu blevet besluttet, at transitten af udsendte fra Frankrig skal finde sted via et andet afrikansk land, men denne rejserute er dog ikke blevet afprøvet endnu. I 2001 er der alene gennemført en enkelt udsendelse fra Frankrig til Kinshasa. Det drejede sig om en kriminel person, der blev ledsaget af fire politifolk fra Frankrig.

Brosseron oplyste endvidere, at det er et fransk lovkrav, at den franske stat skal indgå en aftale om genindrejse med det land, hvortil en udsendelse skal finde sted. Aftalen mellem Frankrig og DRC er således en mellemstatslig aftale og ikke en aftale mellem myndigheder i de to lande.

Erik Backman, Ministre, Chargé d'Affaires a.i., Ambassade de Suède oplyste, at Sverige ikke har foretaget udsendelser af congolesiske statsborgere fra Sverige i den tid, han har været ambassadør i Kinshasa, dvs. siden oktober 2000. Backman havde ingen oplysninger om, hvorvidt der har været problemer i forbindelse med eventuelle tidligere udsendelser.

Jean-Joseph Mukendi wa Mulumba, Avocat près la Cour Suprême de Justice og Secrétaire Exécutif de l'Institut des Droits de l'Homme (IDH) og politisk rådgiver for formanden for det fremtrædende oppositionsparti Union pour la Démocratie et les Progrès Social (UDPS) oplyste, at der siden starten af borgerkrigen i DRC kun har været et begrænset antal udsendelser af afviste congolesiske asylansøgere fra Europa. Mukendi wa Mulumba har ikke hørt om, at der i det seneste år har været alvorlige problemer i forbindelse med de udsendelser, der har fundet sted. Der er ingen menneskerettighedsorganisationer i DRC, der har rapporteret om problemer for udsendte. Han rådede dog til, at en person, der skal udsendes, forsynes med et nationalitetspas udstedt på en

congolesisk ambassade. Dette vil hindre, at myndighederne vil få anledning til at mistænke vedkommende for at tilhøre for eksempel en oprørsgruppe i DRC.

Det blev tilføjet af Mukendi wa Mulumba, at et eventuelt tilbagetagelsesarrangement med DGM ikke er en 100% garanti for, at der ikke vil opstå problemer for den udsendte ved ankomsten til Kinshasa. Man kan således ikke være sikker på, at DGM vil overholde en sådan aftale. Der er derfor risiko for, at man vil miste troværdighed ved at indgå en aftale, der eventuelt ikke kan holde. Mukendi wa Mulumba frarådede således, at den udsendende myndighed kontakter DGM forud for en udsendelse. Derimod kunne man overveje, at lade en lokal menneskerettighedsorganisation overvåge indrejsen i Ndjili-lufthavnen.

To repræsentanter for en international organisation i Kinshasa vurderede, at der forud for en eventuel udsendelse af en afvist asylansøger bør etableres en form for kontakt med de congolesiske myndigheder, dvs. DGM. Repræsentanterne oplyste, at deres organisation ved flere lejligheder har haft kontakt til DGM i forbindelse med udsendelsessager. Vedrørende mulighederne for at gennemføre udsendelser uden forudgående aftale med myndighederne oplyste repræsentanterne, at der normalt kommer en negativ reaktion fra myndighedernes side mod det land, der udsender en person. Denne reaktion skyldes det ydmygende aspekt i hele udsendelsessagen. Forud for udsendelsen har den udsendte muligvis været tilbageholdt i nogen tid i asyllandet og nogle udsendte har oplyst til de to repræsentanter for den internationale organisation, at være blevet ”behandlet som dyr” i forbindelse med udsendelsen. De to repræsentanter forklarede, at flertallet af de udsendte, som deres organisation har haft kontakt med, har oplyst, at de er blevet behandlet på en groft ydmygende måde, herunder at de er blevet lagt i håndjern og oplevet racistiske attituder fra det udsendende lands myndigheder. Det blev tilføjet, at under sådanne omstændigheder er der risiko for, at en person, der står over for udsendelse, udsættes for brutalitet, idet personen som regel vil modsætte sig udsendelsen. De to repræsentanter ville dog ikke betegne disse overgreb som tortur, idet de anså dette som en overdrivelse. Repræsentanterne oplyste, at de havde deres oplysninger om disse forhold fra personer, der selv er blevet udsendt til Kinshasa af udenlandske myndigheder.

De to repræsentanter forklarede videre, at personer, der bliver returneret til Kinshasa, også risikerer at blive udsat for en grov behandling ved ankomsten. De ville dog ikke betegne de congolesiske lufthavnsmyndigheders behandling af hjemsendte personer, som ligeså barsk og hårdhændet, som den behandling de udsendte har fået af myndighederne i udsendelseslandet. Flertallet af de returnerede klager endvidere til de to repræsentanters organisation over, at de har opholdt sig i lang tid i asyllandet, men at de ikke har fået tilladelse til at tage deres ejendele med hjem til DRC. De udsendte kommer derfor tomhændede hjem og de må starte tilværelsen helt forfra i et land, som de forlod for flere år siden. De to repræsentanter var klar over, at en del af de hjemsendte congolesere har opholdt sig illegalt i udlandet, men beklagede alligevel den behandling, som de har været udsat for af myndighederne i de lande, hvor de søgte asyl.

De to repræsentanter oplyste videre, at deres organisation som regel kontakter DGM i forbindelse med oplysninger om udsendelse af afviste asylansøgere fra udlandet. Nogle gange afviser DGM dog at give oplysninger om udsendtes forhold, herunder om eventuelle afhøringer i forbindelse med hjemkomsten. Dette beklagede repræsentanterne, der forklarede, at deres organisation har en aftale med regeringen om, at kunne overvåge menneskerettighedssituationen i DRC. De var derfor utilfreds med DGM's reaktioner på organisationens henvendelser. Det blev videre oplyst, at der i forbindelse med udsendelser sker tilbageholdelser af udsendte i dagevis, og de kan blive udsat for en hårdhændet behandling, som dog ikke kan betegnes som tortur. Hvorvidt der er sket en

forbedring af forholdene for udsendte afviste asylansøgere var ifølge de to repræsentanter uklart, idet DGM ikke har vist reel vilje til at samarbejde med deres organisation.

Adspurgt om, hvorvidt det vil være tilrådeligt for en udenlandsk myndighed at indgå en aftale med DGM forud for en eskorteret udsendelse til Kinshasa, oplyste de to repræsentanter, at såfremt en sådan aftale lever op til internationale standarder, ville deres organisation støtte et sådant initiativ.

Det blev endvidere forklaret, at DGMs og øvrige myndigheders attitude over for en hjemsendt congoleser, der har søgt asyl i udlandet, kan være, at myndighederne vil mistænke denne for at have skadet DRC's omdømme under udlandsopholdet. I den forbindelse kan vedkommende blive udsat for chikane af myndighederne, hvilket er et almindeligt forekommende fænomen. Et andet forhold der bør tages i betragtning er, at en person, der har tidligere har været politisk aktiv i DRC og på denne baggrund har søgt asyl i udlandet, men som nu er blevet hjemsendt, kan risikere at blive mistænkt for at være kritisk over for det nuværende styre i landet.

Efter anbefaling af Sveriges ambassadør i Kinshasa, Erik Backman, konsulterede delegationen Floribert Chebeya Bahizire, Président, La Voix des Sans-Voix pour les Droits de l'Homme (VSV). Chebeya Bahizire vurderede, at sikkerhedssituationen for personer, der udsendes til Kinshasa, er den samme, som den var i 1995, hvor VSV sidst udarbejdede en rapport om disse forhold. I 1995 var der eksempler på, at udsendte personer forsvandt på deres vej fra lufthavnen til hjemmet. VSV forsøgte derfor at være til stede i Ndjili lufthavnen i forbindelse med ankomsten af udsendte congolesere fra udlandet, og VSV tilbød, at eskortere de udsendte hjem fra lufthavnen. Ofte var der tale om grupper på mellem fem og 20 personer, der var blevet udsendt. VSVs repræsentanter kunne ofte se både militær og politi i lufthavnsområdet, men disse ville blot forsøge at få penge af de udsendte, der blev opfattet som bemidlede efter at have været i Europa.

Nogle gange blev de udsendte udsat for chikane og trusler, men Chebeya Bahizire fremhævede, at det aldrig har været de skiftende regerings bevidste politik, at tilbageholde eller chikanere udsendte congolesere. Det er alene myndighedspersoner, der på egen hånd forulemper de udsendte i lufthavnen. Dette er til en vis grad stadig situationen i dag, og Chebeya Bahizire gentog, at der trods oplysninger om det modsatte ikke er nogen eksempler på, at regeringen eller myndighederne har stået bag forulempelser af udsendte, der er ankommet til lufthavnen i Kinshasa. I de tilfælde, der har forekommet chikane mod udsendte i lufthavnen, er det individuelle militær- og/eller politifolk, der har stået bag overgrebene. Chebeya Bahizire forklarede, at de personer, der er blevet returneret til Kinshasa fra udlandet, og som har oplyst, at være blevet alvorligt chikaneret i forbindelse med ankomsten, herunder at være blevet tvangsrekrutteret og sendt til fronten, ikke taler sandt.

Chebeya Bahizire oplyste, at han var vidende om, at der findes eksilgrupper og organisationer i Europa, der fuldstændigt afviser hans og VSVs oplysninger, og han forklarede, at disse grupper og organisationer alene bygger deres påstande på asylansøgernes og de udsendtes egne forklaringer, mens hans organisation verificerer dens oplysninger. Chebeya Bahizire indrømmede, at der er eksempler på en vis chikane og dermed utryghed i lufthavnen for udsendte. Det blev dog atter understreget, at det alene er individuelle myndighedspersoner, der står bag dette.

Chebeya Bahizire oplyste videre, at hans organisation på anmodning har forestået overvågningen af udsendte afviste asylansøgere fra flere vesteuropæiske lande, herunder Tyskland, Holland og Schweiz. For ca. en måned siden ankom således en delegation fra Schweiz til Kinshasa for at drøfte udsendelsesspørgsmål med VSV. Bahizire foreslog desuden, at der forud for en udsendelse tages kontakt til DGM i Kinshasa. Såfremt der blev opnået en aftale om udsendelse var Chebeya Bahizire

overbevist om, at der ikke ville finde nogen form for chikane eller lignende sted i forbindelse med udsendelser til Kinshasa.

Ligeledes på anbefaling af Sveriges ambassadør i Kinshasa konsulterede delegationen Jérôme Bonso, Président, Ligue Nationale pour les Elections Libres et Transparentes (LINELIT). Bonso oplyste, at LINELIT har rådgivet flere vestlige ambassader i Kinshasa og på vegne af disse gennemført overvågning af udsendelser fra Europa til Ndjili-lufthavnen. Der har tidligere under det "gamle" Kabila-styre været eksempler på problemer i forbindelse med disse udsendelser. Bonso fremhævede, at han ikke havde nogen eksempler på problemer for de returnerede under det "nye" Kabila-styre.

Som et eksempel på den form for assistance LINELIT har ydet vestlige ambassader henviste Bonso til tre-fire udsendelsessager fra november/december 2000, hvor LINELIT på den franske ambassades anmodning var til stede i Ndjili-lufthavnen, da der blev gennemført udsendelser fra Frankrig. Bonso oplyste, at der ikke var nogen problemer med disse udsendelser, da såvel de congolesiske myndigheder og LINELIT på forhånd var orienterede om udsendelserne. Denne procedure blev betegnet som meget positiv, da hele udsendelsesproceduren derved bliver karakteriseret af gennemskuelse og åbenhed.

Bonso gjorde opmærksom på, at det kan være vanskeligt at vurdere indrejseforholdene og sikkerheden for eventuelle udsendte i Ndjili-lufthavnen, idet sammensætningen af lufthavnspersonalet skifter fra dag til dag. DGM er desuden ikke i stand til fuldstændig at kontrollere sikkerhedstjenesten i lufthavnen, hvilket kan medføre, at der er risiko for overgreb mod udsendte ved ankomsten. På denne baggrund opfordrede Bonso ethvert land, der udsender til Kinshasa, til at der ud over samarbejdet med DGM også etableres et samarbejde med en lokal menneskerettighedsorganisation, som står for overvågningen af den udsendte, når denne ankommer til lufthavnen. Om det skønnes nødvendigt vil lokale menneskerettighedsorganisationer også være i stand til at foretage yderligere overvågning af den udsendte i tiden efter ankomsten til DRC.

Bonso tilføjede, at såfremt der sker udsendelser fra Danmark, bør de udsendte have lejlighed til at medbringe deres ejendele. Der er eksempler på, at udsendte ikke har fået lejlighed til dette, hvilket har skabt en del kritik i DRC.

2. Forhold for den politiske opposition, presse og menneskerettighedsorganisationer

Ambassadør Erik Backman, Sveriges Ambassade i Kinshasa oplyste, at der næppe længere finder nogen forfølgelse sted af den politiske opposition i Kinshasa. Samtlige politiske partier kan operere frit, og der er ikke nogen nævneværdig forskel på forholdene for de partier, som henholdsvis er registrerede og ikke-registrerede. Repræsentanter for begge grupper af partier træffer således regelmæssigt regeringens ministre.

Backman vurderede, at der i løbet af året er sket en betydelig og positiv forandring af det politiske klima i Kinshasa. Regeringens holdning til den politiske opposition er nu radikalt forbedret. Siden den unge Kabila kom til magten i januar 2001 har der ikke fundet politisk motiverede fængslinger af politiske modstandere sted. Der har dog forekommet tilbageholdelser af journalister, men disse tilbageholdelser er af meget kortvarig karakter, dvs. de løslades som regel efter et enkelt døgn tilbageholdelse. Backman understregede, at politisk motiveret forfølgelse ikke længere finder sted, men han tilføjede, at der fortsat er eksempler på overgreb begået af politiet samt, at der fortsat i praksis er straffrihed for politiet. Disse overgreb sker normalt i form af chikane, men de er for 99,9% vedkommende ikke politisk motiverede. Der findes ca. 100 personer som er tilbageholdt i forbindelse med mordet på tidligere præsident Kabila. Disse er fortsat retsforfulgte, men sagen er isoleret til mordet på Kabila.

Kilde A, dvs. en repræsentant for en vestlig ambassade i Kinshasa, oplyste – i lighed med Erik Backman – at der ikke forekommer forfølgelse af den politiske opposition i Kinshasa. Kilden henviste desuden til det forhold, at der udkommer flere dagblade i DRC, der kan betegnes som radikale modstandere af regeringen. Disse dagblade bliver ikke lukket og journalister, der arbejder for disse blade er ikke forfulgt af myndighederne. Kilden vurderede, at siden Joseph Kabila kom til magten i januar 2001, er situationen for oppositionen blevet forbedret betydeligt.

To repræsentanter for en international organisation i Kinshasa vurderede, at nogle congolesere har søgt asyl i udlandet af gode grunde, f.eks. på grund af chikane fra myndighedernes side. Det blev dog understreget, at der er forskel på den ”gamle” Kabila og den ”unge” Kabila, men at personer, som flygtede ud af DRC under det gamle styre, godt kan have grund til også at frygte det nye styre. Der er imidlertid sket en objektiv, generel forbedring af menneskerettighedssituationen i forhold til situationen under det ”gamle” Kabila-styre. Der har fundet en politisk åbning sted i forhold til oppositionen, og der er grundlag for optimisme. De to repræsentanter betegnede den tidligere på året afholdte nationale menneskerettighedskonference i DRC som opløftende. Det største problem i dag er dels sikkerhedstjenesten, der bør reformeres, og dels retssystemet, der stort set ikke eksisterer. Sikkerhedstjenesten opererer stort set på egen hånd, den mangler ansvarlig ledelse, og straffrihed er generelt et alvorligt problem. Det blev understreget, at det fortsat er af afgørende betydning, at sagsbehandlingen af congolesiske asylsager sker konkret og individuelt.

Jérôme Bonso, Président, Ligue Nationale pour les Elections Libres et Transparentes (LINELIT) oplyste, at præsident Kabila den 17. maj 2001 erklærede, at landets politiske partier kunne

genetablere sig. Dette har dog ikke betydet, at der nu er fuldstændig politisk frihed eller ytringsfrihed i DRC. Der er således eksempler på, at pressemøder og politiske demonstrationer er blevet aflyst af myndighederne. Bonso vurderede, at dette viser, at regeringen mere har været interesseret i at forbedre sit image udadtil end at støtte reelle forbedringer i DRC. Der er fortsat eksempler på tortur og andre alvorlige overgreb på politiske modstandere. Som et eksempel på disse overgreb fremlagde Bonso en liste over anholdte UDPS-medlemmer, der deltog i en demonstration i Kinshasa den 30. juli 2001. De pågældende var dog alle blevet løsladt kort efter. Stort set alle de anholdte var blevet udsat for tortur, ifølge Bonso. Han forklarede at torturen bestod i, at de var blevet slået af politiet, og nogle var efterfølgende blevet sendt på hospitalet. Problemet forstærkes af, at der er straffrihed for politifolk, der begår denne slags overgreb.

Bonso forklarede videre, at der ikke er ytringsfrihed for de politiske partier i DRC. Sikkerhedstjenesten overvåger lederne af de politiske partier og følger deres aktiviteter. Således er UDPS-lederen Etienne Tshisekedi og andre politiske oppositionsledere i risiko for at blive udsat for overgreb, men Bonso tilføjede, at almindelige medlemmer normalt ikke er i risiko for at blive udsat for overgreb fra myndighedernes side. Det er især UDPS-partiet, der er i myndighedernes søgelys.

Bonso tilføjede, at også menneskerettighedsaktivister kan være i risiko for at komme i myndighedernes søgelys og dermed risikere at blive anholdt og udsat for overgreb. F.eks. er Golden Misambiko Baholelwa, der er leder af menneskerettighedsorganisationen Association Africaine de Défense des Droits de l'Homme (ASADHO) i Katanga-provinsen blevet anholdt den 5. februar 2001.

Bonso oplyste, at han tidligere selv har haft problemer med myndighederne. Dette skete da hans organisation LINELIT offentliggjorde Lusaka-aftalen. Han var således tæt på at blive anholdt, men da flere vestlige ambassader støttede Bonso, undgik han anholdelse. LINELET modtager i øvrigt økonomisk støtte af USA, Canada, Frankrig, Storbritannien og Holland.

Floribert Chebeya Bahizire, Président, La Voix des Sans-Voix pour les Droits de l'Homme (VSV) oplyste, at ovennævnte Baholelwa nu sidder fængslet i Kinshasa. Baholelwa var blevet anholdt i Katanga, men var blevet overført til Kinshasa. Ifølge Chebeya Bahizire er Baholelwa fængslet, fordi han offentligt fordømte mordet på en højtstående general i DRC.

Chebeya Bahizire oplyste, at der er generel ytringsfrihed og politisk frihed i DRC, men fremhævede, at sikkerhedstjenesterne Agence Nationale de Reseignements (ANR) og Détection Militaire des Activités Anti-Patrie (DEMIAP) udgør et menneskerettighedsproblem. F.eks. har begge disse tjenester for nylig truet VSV i forbindelse med organisationens undersøgelse af en tortursag. Chebeya Bahizire bekræftede, at straffrihed i DRC er et alvorligt menneskerettighedsproblem og fænomenet forekommer stadig. Generelt er menneskerettighedssituationen uforandret i DRC gennem de seneste år, og sikkerhedstjenesterne ANR's og DEMIAP's optræden viser, at der fortsat er problemer.

Chebeya Bahizire oplyste videre, at han kendte til et enkelt tilfælde, som han ville betegne som en rent politisk sag. Dette drejer sig om tilbageholdelsen af congoleseren Kibansha, der var vendt hjem fra en konference for eksil-congolesere i Stockholm i Sverige for ca. 1 ½ år siden. Kibansha var blevet anholdt ved hjemkomsten og sidder stadig fængslet i det tidligere Makala-fængslet i Kinshasa (nu kaldet Centre Pénitentiaire et de Rééducation de Kinshasa (CPRK)). Chebeya Bahizire har besøgt Kibansha i fængslet og Kibansha har ikke været udsat for fysisk tortur under

opholdet. Han kunne dog oplyse, at andre fanger har været udsat for tortur, og der er masser af eksempler på dårlig behandling af de indsatte i dette fængsel.

Chebeya Bahizire forklarede, at VSV er en uafhængig organisation, der regelmæssigt udsender menneskerettighedsrapporter, og besøger fængsler og detentioner, men at dette arbejde foregår i et vanskeligt miljø, idet der er eksempler på, at sikkerhedstjenesten chikanerer menneskerettighedsorganisationerne i deres arbejde. Regeringen tolererer VSVs aktiviteter, men der er eksempler på, at myndighederne har chikaneret organisationen.

Chebeya Bahizire tilføjede, at en lang række vestlige repræsentationere i Kinshasa, herunder Belgiens, Hollands, Frankrigs, Tysklands, Sveriges, Schweiz' og Canadas ambassader, jævnligt konsulterer VSV, ligesom FNs Special Rapporteur for menneskerettighedssituationen i DRC, Roberto Garretón også gjorde det under sit seneste besøg i landet i juli-august 2001.

Jean-Joseph Mukendi wa Mulumba, Avocat près la Cour Suprême de Justice og Secrétaire Exécutif de l'Institut des Droits de l'Homme (IDH) og politisk rådgiver for formanden for oppositionspartiet UDPS oplyste, at der i den seneste tid er sket en mindre åbning fra regeringens side over for den politiske opposition. Han forklarede, at den såkaldte inter-congolesiske dialog er en afgørende baggrund for denne åbning. Såfremt denne dialog skrider frem på normal vis, er der begrundet håb om reel politisk frihed i DRC. Mukendi wa Mulumba pegede dog på, at partierne Parti Lumumbiste Unifié (PALU), Forces Novatrices pour l'Union et la Solidarité (FONUS) og UDPS fortsat har problemer med myndighederne. Han henviste bl.a. til, at FN's Special Rapporteur har omtalt partierne UDPS og PALU som værende i myndighedernes søgelys. Chikanen og undertrykkelsen af disse partiers aktiviteter kommer til udtryk på forskellige måder. F.eks. blev et større antal UDPS-medlemmer anholdt i juli-august 2000 og FNs Special Rapporteur rapporterede om dette. Et mindre antal tilbageholdte UDPS-medlemmer blev løsladt i januar 2001, mens atter andre blev anholdt i januar-februar samme år. Disse anholdelser sker regelmæssigt. Mukendi wa Mulumba tilføjede, at myndighederne normalt ikke skelner mellem, hvorvidt en person er et fremtrædende medlem eller et mindre fremtrædende medlem af UDPS, PALU eller FONUS. Det blev i øvrigt oplyst, at det ofte er medlemmer af UDPS's ungdomsafdeling Jeunesse de l'Union pour la Démocratie et les Progrès Social (JUDPS), der står bag demonstrationer. Medlemmer af JUDPS står i samme situation som medlemmerne af moderpartiet.

Mukendi wa Mulumba forklarede, at IDH sammen med ca. 50 forsvarsadvokater en gang om måneden aflægger besøge i Centre Pénitentiaire et de Rééducation de Kinshasa (CPRK), dvs. det centrale fængsel i Kinshasa. Ved disse besøg har advokaterne lejlighed til at interviewe de indsatte og på denne baggrund får IDH og advokaterne oplysninger om eventuelle politisk motiverede tilbageholdelser. Sidste gang IDH og advokaterne besøgte CPRK var den 3. august i år, og Mukendi wa Mulumba var selv til stede ved denne lejlighed. Der var i alt 30 indsatte, som var medlemmer af UDPS. De var blevet anholdt, idet de havde planlagt en politisk demonstration. Fem dage efter besøget, dvs. den 8. august, var de alle blevet løsladt. Mukendi wa Mulumba forklarede videre, at der sker anholdelser af politiske aktivister næsten hver anden ugen. Normalt bliver de anholdte løsladt efter to til tre uger. Dette sker som regel, når menneskerettighedsorganisationerne går ind i sagerne. Der er dog tilfælde, hvor indsatte er bange for at træde frem og fortælle deres historie. Sådanne personer risikerer, at være tilbageholdte inkognito ganske længe. Mukendi wa Mulumba oplyste tillige, at langt de fleste indsatte blev løsladt i forbindelse med FNs Special Rapporteur Roberto Garretóns seneste besøg i DRC. Derfor er der p.t. ingen nærmere oplysninger om eventuelle politiske fanger i DRC.

Mukendi wa Mulumba oplyste endelig, at personer, der mistænkes for at tilhøre oprørsgrupper i det østlige DRC er i risiko for at blive tilbageholdt af myndighederne. Således kunne han nævne et eksempel vedrørende Foustin Kibanha Kanala fra Kivu i det østlige DRC. Denne havde besøgt en congolesisk oprørsleder i Nairobi i Kenya. Da Kibanha Kanala returnerede til DRC blev han anklaget for at true statens sikkerhed og han blev anholdt i juli 2000. Han er ikke medlem af noget politisk parti og tilhører ikke nogen etnisk gruppe, der er i myndighedernes søgelys. Kibanha Kanala sidder fortsat fængslet i CPRK-fængslet i Kinshasa.

3. Forhold for de såkaldte ”rwandesere”

Vedrørende forholdene for etniske grupper i DRC forklarede Jean-Joseph Mukendi wa Mulumba, IDH, at personer, der tilhører eller blot af udseende ligner de østlige tutsi eller hutu-befolkninger – som regel kaldet ”rwandesere” – er i stor risiko for overgreb og forfølgelse fra civilbefolkningens side i Kinshasa. De relativt få tutsi-medlemmer, der fortsat opholder sig i Kinshasa (langt de fleste er tidligere blevet genbosat i udlandet), opholder sig nu i en bestemt bydel kaldet La Colline, hvor de nyder en vis beskyttelse. Myndighederne kan dog ikke beskytte denne befolkning mod eventuelle overgreb, men der er ingen myndighed, der lægger hindringer i vejen for, at de, som ønsker det, kan forlade DRC. Mukendi wa Mulumba understregede, at myndighederne generelt ikke forfølger tutsi-befolkningen i Kinshasa.

Imidlertid tilføjede Mukendi wa Mulumba, at ved hans sidste besøg i CPRK-fængslet var der to indsatte, der var blevet anholdt, alene fordi de af udseende lignede de såkaldte ”rwandesere”, dvs. personer af hutu eller tutsi-oprindelse, der stammet fra Uganda, Rwanda eller Burundi. De tilbageholdte blev begge omtalt som ”rwandesere”. Mukendi wa Mulumba fremlagde et papir udstedt af myndighederne, med oplysninger om de tilbageholdte, hvoraf det fremgik, at ”Motif d’arrestation” var ”morphologie tutsi” for den ene, der var blevet anholdt den 3. august 1998 og ”morphologie rwandaise” for den anden, der var blevet anholdt den 15. oktober 2000. Mukendi wa Mulumba fandt det påfaldende, at de pågældende var tilbageholdt med henvisning til forhold, som ikke er strafbare i DRC, dvs. etnisk tilhørsforhold.

Ud over disse to tilfælde kendte Mukendi wa Mulumba til et enkelt tidligere tilfælde, hvor en person har været tilbageholdt i tre år, alene fordi personen blev betragtet som ”rwandeser”.

Konsulterede personer, myndigheder og organisationer

Kilde A (repræsentant for en vestlig ambassade i Kinshasa).

Kilde B (to repræsentanter for en vestlig ambassade i Kinshasa).

Backman, Erik, Ministre, Chargé d'Affaires a.i., Ambassade du Suède, Kinshasa.

Bonso, Jérôme, Président, Ligue National pour les Elections Libres et Transparents (LINELET), Kinshasa.

Brosseron, Catherine, Vice-Consul, Ambassade de France, Kinshasa.

Chebeya Bahizire, Floribert, Président, La Voix sans Voix pour les Droits de l'Homme, Kinshasa.

To repræsentanter for en international organisation i Kinshasa.

Mukendi wa Mulumba, Jean-Joseph, Avokat près la Cour Suprême de Justice, Secrétaire Executif, Institut des Droits de l'Homme (IDH), Kinshasa.

Anvendte forkortelser

ANR – Agence Nationale de Renseignements. (nationale efterretningstjeneste).

ASADHO – Association Africaine de Défense des Droits de l'Homme (congolesisk menneskerettighedsorganisation).

CDDH – Comité pour la Démocratie et les Droits de l'Homme (congolesisk menneskerettighedsorganisation).

CPRK – Centre Pénitentiaire et de Rééducation de Kinshasa (det centrale fængsel i Kinshasa, tidligere kaldet Makala-fængsel).

DEMIAP – Détection Militaire des Activités Anti-Patrie (militære efterretningstjeneste).

DGM – Direction Général de Migration (den congolesiske migrationsmyndighed).

DRC – Demokratiske Republik Congo.

FN – Forenede Nationer.

FONUS – Forces Novatrices pour l'Union et la Solidarité (oppositionsparti).

IDH – Institut des Droits de l'Homme (congolesisk menneskerettighedsorganisation).

JUDPS – Jeunesse del'Union pour la Démocratie et le Progrès Social (UDPSs ungdomsorganisation).

LINELIT – Ligue Nationale pour les Elections Libres et Transparentes (congolesisk menneskerettighedsorganisation).

MPR – Mouvement Populaire de la Révolution (tidligere regeringsparti i Zaire).

OHCDH – Office du Haut Commissaire des Droits de l'Homme (FN's menneskerettighedskontor).

PALU – Parti Lumumbiste Unifié (oppositionsparti).

UDPS – Union pour la Démocratie et le Progrès Social (oppositionsparti).

VSV – La Voix des Sans-Voix pour les Droits de l'Homme (congolesisk menneskerettighedsorganisation).